

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Theologiæ Pastoralis Et Doctrinæ Necessariæ Sacerdotibus Cœram Animarum administrantibus

Binsfeld, Peter

Avgvstæ Trevirorum, 1609

24. Cap. De iustitia, & iniustitia in emptione & venditione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40721

An venditio illicita reddatur ob defectum rei vendite.

CAPVT XXIV.

DE IUSTITIA ET INIUSTITIA IN EMPTIONE & VENDITIONE.

Prima difficultas. An liceat rem carius vendere quam valeat, & quomodo?

PRIMA Conclusio. Qui fraude, vel dolo rem maioris, quam valeat vendit, mortaliter peccat, si excessus sit notabilis, & tenetur ad restitutionem, S. Thom. 2. 2. q. 77. artic. 1. ab omnibus receptus, & constat ex lege naturalibus. Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Eadem est ratio de emptore, si fraude & dolore minoris iusto pretio emat.

Secunda Conclusio. Qui per ignorantiam probabilem, aut inuincibilem iniuste emit, aut vendit, non peccat durante tali ignorantia, certior tamen factus de iniustitia, tenetur ad recompensationem: aliàs non restituendo mortaliter peccat: Quia cum scientia vult retinere alienum, quod est contra iustitiam, S. Thom. in d. quæst. art. 2. S. Antoni. 2. part. tit. 1. cap. 16. §. 3. Scot. in 4. d. 15. q. 2. Sot. libr. 6. qu. 3. artic. 2. & hæc est communis opinio, vt Nat. uat.

narr. tradit in cap. Nouit, de iudicijs, notabili
6. num. 66. & Couarr. lib. 2. cap. 4. num. 11.

Tertia Conclusio. Qui scienter etiam cessante fraude & dolo, cum deliberatione rem vendit pluris, aut minoris emit, quā valeat, si notabilis etiam sit excessus, mortaliter delinquit, & tenetur ad restitutionem excessus, cum sit peccatum contra iustitiā, est communis Doctorum sententia. Dictum (cum deliberatione) cum Nauarro in Manuali, cap. 23. numer. 87. ad excusandos innumeros, qui sensualitate ad id prouocante sine iusta deliberatione concipiunt desideria id faciendi.

Quarta Conclusio. Per accidens potest esse, quod quandoque res maioris quam valeat vendatur, quando scilicet vendens ex venditione patitur detrimentum, & est multum necessaria ementi. Potest etiam quis minoris ē contra emere, quia res sibi parum utilis.

Non tamen est licitum carius vēdere: quia res est valdē utilis ementi, neque vilius emere; quia parum utilitatis adfert vendenti; quia neque utilitas aliena potest vendi, neque aliena incommoditas comparari, vt benē S. Thom. in q. d. artic. 1. tradit. quem Sotus q. d. artic. 1. conclus. 4. latius explicat.

Quinta Conclusio. Quando merces non sunt necessariae ad publicum vsum, siue ad vitam transigendam: vt sunt merces victui, & amictui siue vestitui necessariae, tunc tantum va-

Dd 3 lent,

lent, quantum vendi possunt, verbi gratia, si accipitres, gemmæ, &c. nobili vendantur, quantum ipse dederit, vendi possunt. Hanc conclusionem tradunt Sotus lib. 6. quæst. 2. artic. 3. in fin. & Iosephus Angles in floribus Theolog. qq. in 4. 2. part. in quæst. de contractu emptionis & vendit. difficult. 2. dub. 8. Ratio assignatur, quia certitudo pretij inuenta est propter publicam vtilitatem, & cum res, quæ non sunt vsui publico necessariae, certo pretio careant, valebunt; quantum vendi poterunt.

Sexta conclusio. Quamuis lege ciuili non puniatur, decipiens infra medietatem iusti pretij in emptione & venditione, nec contractus rescindatur, l. 2. C. de rescind. vendit. In foro tamen conscientia, si sit notabilis excessus, etiam infra terminum dimidietatis, qui decipit mortaliter peccat, & tenetur ad restitutionem, S. Thom. quæst. d. artic. 1. S. Antonin. 2. part. tit. 1. cap. 16. Conrad. de contractibus quæst. 58. Medina in d. Cod. quæst. 32. & latissimè Nauarr. in capit. Nouit de iudicijs notab. 6. à num. 47. & Couarr. lib. 2. variar. resolut. cap. 4. numer. 11. & alij multi quos hic auctor, & Nauarr. ad longum citant, quorum opinio communis est non solum apud Theologos, sed etiam Iurisperitos, probatur ratione. Decipiens etiam intra dimidium iusti pretij peccat contra

tra iustitiam commutativam, quia accipit alienum invito domino, nec servat æqualitatem inter pretium & rem venditam, quod omnium iudicio requiritur ad iustitiam in emptione & venditione, ergo peccat, & tenetur ad restitutionem. Item patet ex sacris literis Levit. 25. Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, non contristes fratrem tuum, i. ad Thessalon. 4. Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus.

Septima Conclusio. Quando pretium iustum à repub. vel à superiori habente potestatem, alicuius rei taxatum & statutum est, qui notabiliter pretio taxato carius vendit, mortaliter peccat, & tenetur ad restitutionem excessus. Ioan. Medina in C. de rebus restituendis. qu. 37. Alphons. Castrens. lib. 1. de lege pœnali, capit. 12. Nauarr. in Manuali capit. 23. num. 88. Iosephus Angles vbi supra. art. 1. difficult. 1. Quia peccat contra iustitiam, qui rem notabiliter carius iusto pretio vendit: Iustum autem censetur pretium, quod ad publicam utilitatem, à Repub. aut Principe constituitur. Quod de pretio rerum taxato dictum idem extenditur ad valorem pecuniæ constitutum.

Dubium circa hanc Conclusionem. An sicut laici in tali casu peccant, & tenentur ad restitutionem; sic etiam clerici excedentes obligentur: & videtur quod non: quia sunt

Dd 4 ex-

exempti à iurisdictione laicorum, & non subduntur legibus eorum, capit. Decernimus, de iudicijs, & capit. Si diligenti, de foro compet. Respondeo secundum Nauarr. & Medinam. Quod quamuis clerici nō subdantur legibus, aut Iurisdictioni laicorum, nec teneantur ad pœnas insertas huiusmodi statutis, legibus, & edictis, etiam si violauerint, subiecti tamē sunt legi naturali & diuinæ, quæ præcipit, ne quis sua ultra iustum pretium vendat. Iustum autē pretium est, quod ab habente potestatem, determinatum est. Quare etiam clerici ratione legis naturalis & diuinæ, & non vigore edicti secularis, tenentur stare iusto rerum pretio.

Secunda difficultas. *An liceat carius vendere ob dilatam, vel vilius ob anticipatam solutionem emere?*

PRIMA Conclusio. Simpliciter loquendo, vendens rem carius notabiliter iusto pretio rigido siue maximo ob dilatam solutionem, vsuram committit, & tenetur ad restitutionem excessus, S. Thom. 2.2. quæst. 78. artic. 2. ad vltimum, Scot. in 4. d. 15. quæst. 2. artic. 2. Conrard. quæst. 59. Sotus lib. d. quæst. 4. artic. 1. Couarr. lib. 2. cap. 3. num. 6. Nauarr. in comment. de vsur. num. 26. & alibi. Canonistæ in cap. In ciuitate. & in ca. Nauiganti, eodem tit. Hinc optimè Panorm. in cap. Ad nostram de empt. & vend. docet huiusmodi esse vsurarios, & si

et si publicè hoc faciunt, eorum testamentum esse nullum, iuxta capit. Quinquam. de vsur. in 6. Ratio huius conclusionis: quia rem plus vendere non licet, quam valet, neque plus valet, quam pretium est de præsentì currens, pretium autem rei existentiam eius comitatur, vt res tanti æstimetur quanti est, quando existit, & hominibus est vsui, & sub hoc contractu palliatur vsura. Perinde est rem 10. florenis valentem credito vendere 12. ac si decem statim numerati emptori mutuo darètur, sub vsura duorum. Dictum (*Simpliciter loquendo*) quia ratione lucri cessantis, aut damni emergentis, licet rem ob dilatam solutionem carius vendere, vt DD. tradunt. In tali tamen casu sunt seruandæ conditiones damni emergentis, & lucri cessantis, de quibus supra. Eadem est ratio si quis vilius iusto pretio emat anticipata solutione.

Secunda Conclusio. Potest aliquis vendere merces pecunia credita ad tempus, pretio maximo, siue riguroso, quas statim pecunia numerata, pretio mediocri, aut pio vendidisset, Caietan. 2. 2. quæst. 77. artic. 1. in fine. Sotus lib. 6. quæst. 4. conclus. vnica & alibi. Iosephus Angles. loc. cit. artic. 2. i. difficult. conclus. 2. Philippus Decius consilio III. incipiente, Diuino implorato auxilio. Couarr. libr. 2. cap. 3. num. 2. & ratio est, quia cum pretium rigidum siue maximum non excedat latitudinem iusti pre-

Dd 5 tij,

rij, nulla committitur iniustitia, & dilatio solutionis ob pericula, & alia potest vendentem mouere, vt pretium augeat in latitudine iusta.

Tertia Conclusio. Si sit dubium, an res tempore solutionis sit plus, vel minus valitura, nec venditor erat ante tempus solutionis venditurus, potest carius iusto pretio ob dilationem solutionis vendere: & nota quod ambe conditiones debent simul concurrere, contra Caietanum 2. 2. quæst. 78. artic. 2. ad 7. qui vult priorem absq; posteriori sufficere. Conclusio constat ex capit. Nauiganti. & cap. in ciuitate per vsur. Hostiens. in summa eodem titul. §. an aliquando, vers. Quid ergo. Co-uarr. loc. cit. Sot. quæst. 4. artic. 2. Ioan. Maior in 4. d. 15. quæst. 32. Syluest. verb. vsura 2. §. 3. Quia propter dubium euentum, emptor & venditor commodum & incommodum sperare possunt, cum decursu temporis pretium rerum soleat augeri vel minui. Vsuram autem committit vendens rem carius iusto pretio credita pecunia, quam non erat seruaturus ad tempus solutionis, nec res etiam erat plus valitura, ex capit. Nauiganti. & cap. In ciuitate. & DD. hæc communis est sententia. Ratio redditur ex Panormitan. in capit. In ciuitate. Quia verus valor rei attenditur secundum tempus emptionis & venditionis, ex cap. Cum dilecti, de empt. & vendit. & excipitur solum casus,

casus, quando concurrunt duæ conditiones
positæ, & res præfens & futura differunt tan-
tum tempore, quando nihil mutatur in sub-
stantia: tempus autem non est vendibile.

Quarta Conclusio. Qui vendit frumentum:
aut simile quid indeterminato pretio, & ob-
dilata solutionem in aliud tempus, vendit
maximo pretio, quo valebit toto tempore
vsque ad terminum solutionis, iniquissimè
agit, vsuram committit, & ad restitutionem
excessus tenetur, cum proximo damnum
contra iustitiam inferat: Hostiens. in d. §. an
aliquando. Laurentius à Rodulphis in capit.
Consuluit de vsur. quæst. 29. & seq. Couarr.
loc. cit. Syluest. in verb. vsura. quæst. 5. Scot. in
4. d. 15. quæst. 2. artic. 2. Iosephus Angles part.
d. in quæst. de contractu mutui difficult. 2.
dub. 1. Aurea Armilla in verb. vsura. num. 12.
& alij alibi.

Quinta Conclusio. Si quis non est seruaturus
merces suas in tempus solutionis, & vendit
pecunia credita ad terminum pretio indeter-
minato, tempore solutionis currenti, quo
tempore dubium est, sintne plus vel minus
valitura, quam tempore contractus, non pec-
cat. Quia cum res dubia sit potest commo-
dum esse vendentis vel ementis, vt Docto-
res sentiunt. Si autè tempore venditionis mo-
ralis est præsumptio, quod in termino solu-
tionis, plus valent, illicitus erit cōtractus

ex parte vendentis, qui in tuto constituitur cum alterius damno.

Sexta Conclusio. Qui emit frumentum, aut vinum, vel aliud simile dandum tempore collectionis nunc minori pretio infimo iusto ob anticipatam solutionem, quam collecta valent, mortaliter delinquit, & tenetur ad restitutionem, Panormitan. in cap. Nauigantium. mer. 6. cum textu. Nauarr. in Mannali, cap. 7. numer. 227. Secus tamen si æquo pretio licet minori, si alicui periculo subijciuntur.

Ex prædictis conclusionibus infero aliqua circa hanc materiam.

Primum. In hoc venditionis genere, quando aliquid venditur carius iusto pretio pecunie credita, vel emitur vilius ratione anticipatæ solutionis, committitur vsura: quia mutuum regitur pallio venditionis, vt DD. tradunt.

Secundum. Cum hic contractus vsque ad iustum pretij quantitatem verè sit dicendus venditionis, ratione vero excessus mutuum præsumendum, redigenda res est ad æqualitatem sublato excessu extra metas iusti pretij, vt doctè Couarr. aliorum auctoritate docet, quia in foro conscientie omnis inæqualitas in emptione & vendit. reducenda est ad æqualitatem, vt saluetur iustitia.

Tertium illatum. Quoniam prædicti contractus sunt periculosi, vt rei veritas est, & Syl. verb. vsur. 2. q. 2. vers. Quartum tradit Pontifex

sex in cap. In ciuitate, consuluit esse abstinen-
dum.

Rarò enim mercatores & venditores sunt
tam puræ conscientia, vt fraudes & turpe lu-
crum non misceant. Radix omnium malo-
rum cupiditas, multis oculos intelligentia &
conscientia eruit, vt videant tantum ea, quæ
sunt mundi.

Quartum. In perpetuo damnationis statu
sunt, qui vt plurimum ob dilatam solutionem
pauperibus frumenta carius iusto pretio Pa-
schæ, Pentecostes, aut Ioannis vendunt, ex-
empli gratia, ad terminum solutionis Marti-
ni, aut Natiuitatis Christi, dico quod hi in ma-
lo sunt gradu, siue diuites siue potentes sint,
nisi respiscant, & iniuste acquisita, & à paupe-
ribus extorta restituant. Hinc videris aliquos,
qui quando tempore defectus annonæ mal-
drum frumenti pretio iusto, rigoroso pecunia
numerata venditur 10. thaleris, aut 12. ipsi ex
pecunia credita ad terminum vendunt 12. aut
14. aut quod execrabilius, carius: Quod malū
hisce temporibus latius regnat, crudelius sæ-
uit in pauperes, occultius eorum sanguinem
sugit, & in extremam miseriam miseros adigit,
& efficacius animas plurium diuitum æternis
cruciatibus, vt verbis Nauarr. in capit. Nouit.
de iudic. notab. 6. num. 102. vt ar, obligat. Ta-
les enim, vt hoc addam, cum hoc eorum exer-
citiū omnibus notū sit, manifesti sunt vsu-
rarij

rarij iuxta ea, quæ Panorm. in ca. Ad nostram
 de empt. & vendition. & in capit. In ciuitate
 de vsur. Anton. Burg. in cap. Ad nostram. m.
 7. de empt. & vend. Ias. in l. Eius qui in provin-
 cia. num. l. ff. de reb. creditis, si certum petatur
 Decius in conf. III. Angel. in verb. vsura. 2.
 10. Syluest. in eod. verb. 9. q. 2. & alij quos
 longum allegamus in c. Cum in diocesi, de
 vsuris. q. 1. conclus. 2. annotant, & nisi animi
 mutauerint, curauerintque illud iniustum lu-
 crum, quod multos diuites & potentes efficit,
 ante finem vitæ restitui quod rarissimè con-
 tingit, cum obdurata ac obscurata eorum cō-
 scientia sit, licet ob potentiam & diuitias, quos
 homines huius seculi mandatis Dei, canonum
 obseruationi, & præceptis Ecclesiæ præponit
 in hoc mundo, cum Christi fidelibus sepul-
 turam communem fortiantur, post finem vi-
 tæ tamen sepelientur cum diuite epulone in
 inferno, & Deo mammonæ, cui fidelem ser-
 uitudinem præstiterunt, coniungentur: Quia se-
 cundum immobilem Dei iustitiam, potentes
 potenter tormenta patientur, si sua potentia
 in oppressione pauperum abutantur. Atque
 hoc Deo hominibusque bonis exosum vsu-
 rariumque exercitium multis detestandum
 ostendimus in cap. In ciuitate. q. 3. de vsur.

Quintum. Pessimè etiam illi faciunt, qui
 vendunt expectata solutione ad terminum

nullo

nullo determinato pretio: aduentante autem termino, consilium contra Christum ineunt, pretiumq; intolerabile determinant, & varijs modis extorquent. In qua arte sancti prædicantur, qui tantum vnum thalcrum ratione expectatæ solutionis de maldro frumenti percipiunt, licet maiores Iudæis apud Deum sint teneratorum.

Tertia difficultas. An & quomodo venditio illicita reddatur propter defectum rei vendita?

PRIMA Conclusio. Qui decipit aliquem in venditione ratione substantiæ rei & speciei, mortaliter peccat, & tenetur ad restitutionem, exempli gratia, si quis rustico vendat vas stanneum bene politum pro argenteo: vel vinum mixtum aqua pro bono & puro vino pro pretio puri vini. Isaia 1. Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mistum est aqua. Committitur in tali casu manifesta iniustitia; quoniam valor rei non est æqualis pretio: Si autem pretium diminuatur pro valore rei, non esset iniustitia. Maxima autem est iniustitia vendere aquam pro vino. S. Tho. 2. 2. quæst. 77. artic. 2. Sotus libr. 6. quæst. 3. artic. 2. qui legendi pro sequentibus conclusionibus, & Ioan. Medina in Cod. de rebus restituendis. quæst. 34.

Secunda Conclusio. Qui fraudem facit in quan-

quantitate, id est, pondere & mensura, mortaliter delinquit, & tenetur ad restitutionem. Deuteron. 25. Non habebis in sacco diuersa pondera maius & minus. Neque erit in domo tua modius maior & minor, &c. abominatur enim dominus eum, qui facit hæc, & auersatur omnem iniustitiam.

Tertia Conclusio. Qui alium decipit in qualitate rei, utpote vendit equum morbidum pro sano, vel aliam rem vitiosam pro bona & integra mortaliter agit, & tenetur ad reparationem damni: quia proximum decipit contra iustitiam.

Quarta. Qui ex ignorantia inuincibili & probabili prædictis modis aliquid vendit, non peccat, tenetur tamen ad restitutionem, cum ad eius notitiam venerit.

Quinta. Quæ dicta sunt de vendente, intelligenda etiam de emente. Si enim venditor esset simplex, & non cognosceret rei pretium, & emptor emeret rem pretiosissimam vilissimo pretio, peccaret cum obligatione pretij restitutionis: vel à rustico vendenti equum sanum & bonum pro morbidum, quia defectum aliquem reputaret non existentem.

Sexta. Quando vitium rei occultum est, per quod emptori, vel damnum datur, vel periculum creatur, illicitum est celare, & vendens tenetur ad resarciendum damnum, si quod sequitur. Si autem vitium occultum, & emptori

tori non sequitur damnum, nec periculum
instat, modo emptori res sit utilis pro pretij
ratione & quantitate, vendens non tenetur
vitium manifestare.

Septima. Quando vitium est manifestum
emptori, venditor non tenetur significare:
quia nulla est necessitas divulgandi.

Ex his possunt aliqui casus resolui.

Primus. Quid dicendum, si quis vinum v-
nius generis pro alio vendat, exempli gratia,
Mosellanum pro Rhenen.

Resp. Si æquum sit pretium, & alius si sciret
non emeret, peccat quidem, sed ad nullam re-
stitutionem tenetur, cum non committatur
iniustitia.

Secundus. Adueniunt multi milites, hospes
non potest omnibus satisfacere propter mul-
titudinem, diminuit mensuram. An liceat il-
lis dare minorem mensuram.

Resp. Si sit necessitas, & non possit alias om-
nibus subuenire, non committitur peccatum,
nec restitutionis obligatio: Si pro diminutio-
ne mensuræ, etiam pretium diminuatur: Si
autem mensura diminuatur, & non pretium,
manifesta est iniustitia. Idem est iudicium de
pistoribus, qui panes militibus vendunt.

Tertius. Hospites ad quid teneantur, quan-
do aduentantibus, vinum aqua mixtum pro-
ponunt.

Resp. Si æquitas pretij seruetur, peccatum

E c com-

committitur, si peregrini scirent, & non eme-
rent: At si vinum aqua mixtum pro pretio pu-
ri vini vendatur, manifesta iniustitia est, nasci-
tur restitutionis obligatio.

*Dubium. An emptor teneatur reuelare venditori
iustum rei pretium, quando est ignarus.*

QVAMVIS Caietanus in verb. Emptio
dicat, quod non teneatur, tutior tamen
sententia est, quod sic: quia alium decipit, &
non voluntariè sic vendit, Calderin. & Panor-
mit. in cap. fin. de vsur.

*An licitum sit vendere rem cum pacto de retrouen-
dendo tempore statuto, vel quando pla-
cuerit venditori?*

DE hac venditione legendi canonistæ in
capit. Ad nostram de emptio. Conar.
lib. 3. variar. resolut. cap. 8. Nauarrus in Ma-
nuali, cap. 17. num. 247. & in commentario
de vsuris. nu. 78.

Dicendum primo. Talis contractus de retro-
uendendo, est multum suspectus de vsura, et
d. cap. Ad nostram. & DD. citatis.

Secundo. Contractus venditionis cum pa-
cto de retrouendendo eandem rem tempore
definito aut indefinito est licitus, l. si fundum.
Cod. de pactis inter emptorem & venditorem
compositis: quia ibi nulla interuenit iniusti-
tia, cum tam venditor, quam emptor sine
alte-

alterius detrimento lucrum consequatur. Ad iustitiam tamen huius pacti aliqua concurrere debent. *Primum*, vt in rei veritate intercedat emptio, & non simuletur ab emptore. *Secundum*, quoniam huiusmodi pactum est in fauorem venditoris, & onus emptoris, vt fiat diminutio pretij. Quare quando emens huiusmodi pactum intendit, multum est negotium respectum de vsura, nisi magna charitate afficiatur erga venditorem. *Tertium*, hoc pactum nō debet esse, vt redemptio fiat maiori pretio, quam emptio facta est: pretium autem taxandum ad arbitrium boni viri. Si autem huic contractui apponatur pactum, vt res pereat periculo vendentis, & non emptoris, tunc est vsura palliata: quia iure naturæ res emptæ perit emptori, cum sit iam sua.

De Monopolio.

DE hac materia vide Sotum libr. 6. q. 2. art. vlt. in fi. Iosephum Angles in q. de empt. & vendit. Caietanum 2. 2. q. 77. artic. 1. Nauar. cap. 23. num. 92.

Monopolium, est singularis negociatio in ciuitate, cum aliquis vel aliqui afferuant merces & conueniunt, quod nolint vendere nisi eo pretio, quod ipsis videtur. Ad monopolium etiam spectant, cum duo vel tres mercatores exeunt obuiam merces aut frumentum deferentibus, & emunt, vt carius

Et 2 de in-

deinde vendant. Huc etiam referendum est, quando aliquis à principe impetrat privilegium, ne certi generis merces ab alio quam ipso in populi damnum notabile vendantur. Quando facientes Monopolium iniusto pretio vendunt, aut notabile damnum, ut plerumque fieri solet, inuehunt in rempubl. gravissime peccant cum obligatione restitutionis. et l. vnica. Co. de Monopolijs, & apponitur poena exilij, & spoliationis omnium bonorum. Idem ut tradit Iosephus Angles dicendum de librarijs, quibus conceduntur privilegia, ne quis præter ipsos talem librum excudat, aut vendat. Si ratione talis privilegij carius iusto pretio vendant, & respublica damnum in singulis personis patiatur, peccant & tenentur ad restitutionem. Nec solum huiusmodi facientes tenentur ad restitutionem, sed etiam domini concedentes privilegium hoc, & reliqui qui sunt causa iniustæ acceptionis, ut rectè Caietan. docet.

Est etiam detestabilis quasi quædam monopolij species quando rustici in elocatione reddituum, aut decimarum conveniunt, ne quis augeat nisi ad summum ab ipsis constitutam, etiam si plus redditus, vel decimæ valeant.

Licitum autem est aliquando Reipub. & principi ob bonum commune & publicam utilitatem statuere aliquos, ut aliqua minutatim pro pretio tolerabili vendantur.

CA-